

UNELE ASPECTE REFERITOARE LA GRAȚIERE

Amelia DIACONESCU

Spiru Haret University, Romania

Faculty of Juridical, Economic and Administrative Sciences, Craiova

Abstract

Settled by Title VIII of the Criminal Code General part, under the name „Causes that removes or modifies the execution of criminal sentence” differ from the causes which removes the penal responsibility in that they do not prevent the exercise of criminal action, removing only the execution of the penalty laid down by the Court by way of a conviction. They are, in general, extinctive or legal acts modifying the criminal legal relationship.

In the next lines we will analyse the reprieve in terms of the concept, its dishes, its effects and the conditions for revocation.

Key words: *the reprieve, Criminal Code, criminal action, penal responsibility*

I. Noțiune

Grațierea este măsura de clemență prin care Președintele României sau Parlamentul dispune înlăturarea, în tot sau în parte, a executării măsurii educative privative de libertate ori a pedepsei sau comutarea acesteia într-o pedeapsă mai ușoară, prevăzută de noul Cod penal, și numai în limitele stabilite de acesta (de exemplu, comutarea detențiunii pe viață în pedeapsa închisorii), pentru infracțiuni săvârșite până în momentul intrării în vigoare a actului de grațiere.

Normele juridice privind acordarea clemenței sunt norme penale generale, deoarece cuprind dispoziții prin care sunt formulate reguli principale privind nașterea, modificarea și stingerea raportului juridic. Grațierea este o instituție cu o natură juridică dublă: prin Constituție (art. 74 și art. 94) fiind stabilite organele competente să acorde grațierea, în timp ce prin Codul penal (Titlul VIII, art. 160) sunt reglementate efectele pe care le produce grațierea¹.

---

¹ Gheorghe Bică (coordonator) Gheorghe Alecu, Roxana Ifrim, Denisa Popescu, Cristina Dinu, Alin Lupu, Adriana Sandu, *Drept penal. Partea generală*, Ed. Fundației României de Măine, București, 2016, p. 418.

Reprezintă o cauză de înlăturare a executării *pedepsei/măsurii educative privative de libertate*; aşadar, este necesar ca pedepsele sau măsurile educative privative de libertate să nu fi fost executate la data intrării în vigoare a legii de graţiere.

Spre deosebire de C. pen. 1969, noul Cod penal prevede că graţierea poate privi numai pedepsele aflate în curs de executare; excluzând din obiectul acesteia pedepsele a căror executare a fost suspendată sub supraveghere ori pedepsele stabilite cu privire la care s-a dispus amânarea aplicării pedepsei având în vedere natura acestei instituţii de cauză ce înlătură executarea pedepselor, excepţie făcând ipoteza în care prin actul de graţiere se dispune altfel; deopotrivă, graţierea nu vizează măsurile educative neprivoative de libertate, în afară de cazul în care se dispune altfel prin actul de graţiere; tot astfel, graţierea nu poate viza obligarea la prestarea unei munci în folosul comunităţii.

Noul Cod penal mai prevede în mod explicit că graţierea produce efecte asupra drepturilor persoanei vătămate.

II. Clasificare

1. În funcţie de persoanele care beneficiază de graţiere

a) Graţiere individuală

Se acordă unor persoane fizice determinate în mod individual (chiar dacă mai multe persoane sunt nominalizate în decretul de graţiere), prin decret, de Preşedintele României, la cerere sau din oficiu, numai după rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare.

În cazul persoanei juridice, pot fi graţiate atât pedeapsa principală, cât şi pedeapsa complementară a dizolvării ori a suspendării activităţii persoanei juridice;

Este o graţiere *postcondamnatorie* şi *necondiţionată*, iar în cazul concursului de infracţiuni, graţierea individuală vizează **numai pedeapsa rezultantă**.

Cererea de graţiere individuală poate fi formulată de persoana fizică condamnată, de apărătorul ori reprezentantul legal al acesteia, precum şi de soţul persoanei condamnate, ascendenţii, descendenţii, fraţii, surorile ori copiii acestora, precum şi de aceleaşi rude ale soţului persoanei condamnate ori de reprezentantul legal sau avocatul persoanei juridice condamnate.

Graţierea individuală nu poate privi:

- (i) pedepsele deja executate;
- (ii) pedepsele a căror executare nu a început din cauza sustragerii condamnatului de la executare;
- (iii) pedepsele a căror executare a fost suspendată sub supraveghere;
- (iv) pedeapsa amenzii penale;
- (v) pedepsele complementare şi cele accesorii aplicate *persoanei fizice*².

b) Graţiere colectivă

² Mihail Udrouiu, *Drept penal. Partea generală*, ed. 3, Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2016, p. 537.

Se acordă unui număr nedeterminat de persoane, prin lege organică (ce are întotdeauna caracter retroactiv), de Parlament, pentru condamnări determinate prin cuantumul pedepselor sau prin infracțiunile pentru care au fost pronunțate.

Poate avea ca obiect numai pedepse aplicate de instanță cu executarea în regim de detenție sau măsuri educative privative de libertate, pentru fapte săvârșite anterior datei prevăzute în legea de grațiere³.

2. În funcție de modul în care se produc efectele

a) **grațiere pură și simplă** – când producerea efectelor ei nu este supusă nici unei condiții, având loc în mod definitiv la data aplicării actului de clemență;

– grațierea individuală este întotdeauna pură și simplă, nefiind condiționată. Ea poate fi atât pură și simplă, cât și condiționată.

b) **grațiere condiționată** – când producerea efectelor ei este supusă uneia sau mai multor condiții (de exemplu, persoana grațiată să nu săvârșească în termen de 5 ani de la data, grațierii nici o infracțiune intenționată sau prevederea unei liste de infracțiuni exceptate de la grațiere etc.).

3. În funcție de întinderea efectelor pe care le produce:

a) **grațiere totală** – când privește pedeapsa principală în integralitatea ei (remitere de pedeapsă);

b) **grațiere parțială** – poate privi o parte determinată din pedeapsă, o parte calculată prin raportare la pedeapsa în întregul ei, precum și restul pedepsei rămase de executat (reducere de pedeapsă).

– poate avea ca efect și înlocuirea (*comutarea*) unei pedepse mai grele cu una mai ușoară (de exemplu, pedeapsa detențiunii pe viață se înlocuiește cu cea a maximului special al închisorii prevăzut de lege pentru infracțiunea săvârșită).

4. În funcție de momentul în care intervine

a) **grațiere postcondamnatorie** – se acordă pentru pedepsele sau măsurile educative privative de libertate aplicate prin hotărâri judecătorești rămase definitive la data actului de grațiere.

Poate privi pedepse sau măsuri educative privative de libertate aflate în curs de executare sau pe cele din care s-a dispus liberarea.

Deopotrivă, intră sub incidența grațierii postcondamnatorii și pedepsele a căror executare nu a început încă din cauza dispunerii de către instanță a amânării executării pedepsei (art. 589 NCPP), respectiv pedepsele a căror executare a fost întreruptă (art. 592 NCPP);

---

³ Ilie Pascu, Vasile Dobrinoiu, Mihai Adrian Hotca, Ioan Chis, Mirela Gorunescu, Costică Păuna, Maxim Dobrinoiu, *Noul Cod penal comentat. Partea generală*, ed. a II-a, revăzută și adăugită, Ed. Universul Juridic, București, 2014, p. 275.

b) grațiere antecondamnatorie – se acordă pentru pedepsele sau măsurile educative privative de libertate ce se vor aplica faptelor comise înainte de intrarea în vigoare a legii de grațiere, care nu au fost judecate definitiv (de pildă, cele nedescoperite încă sau aflate în curs de urmărire penală sau judecată în primă instanță ori în căile ordinare de atac)⁴.

– în situația pluralității de infracțiuni pentru care s-au aplicat pedepse ce au fost contopite, obiectul grațierii colective îl constituie pedepsele stabilite pentru fiecare dintre infracțiuni, și nu pedeapsa rezultantă; Dacă pentru unele dintre aceste pedepse este incidentă grațierea, ele vor fi descontopite, iar dacă a rămas o singură pedeapsă din pedeapsa rezultantă, care nu este grațiată, va li înlăturat și sporul eventual aplicat;

– în cazul infracțiunilor continue, continuate sau de obicei, este necesar ca activitatea infracțională să se fi epuizat anterior datei adoptării actului de clemență;

– în cazul infracțiunilor progresive, trebuie ca activitatea infracțională, iar nu rezultatul mai grav, să fie realizată anterior datei adoptării actului de clemență;

– în cazul pluralității de infractori, este necesar ca data comiterii faptei de către autor să fie anterioară datei actului de grațiere;

– se aplică de către instanța de judecată prin hotărârea pronunțată în primă instanță sau în căile ordinare de atac.

III. Efectele grațierii

Grațierea are ca efect *înlăturarea în tot sau în parte a executării măsurii educative privative de libertate ori a pedepsei principale sau comutarea acesteia în alta mai ușoară* (detențiunea pe viață în închisoare sau închisoarea în amendă); nu produce efecte asupra pedepselor executate integral ori a celor pentru care a intervenit prescripția executării pedepsei ori a pedepsei închisorii a cărei executare a fost suspendată sub supraveghere (afară de cazul când legea prevede altfel) aceasta vizând în principiu, pedepsele care se execută efectiv⁵.

Grațierea nu are ca efect reabilitarea de drept a persoanei condamnate; condamnarea la o pedeapsă mai mare de 1 an închisoare care a fost grațiată constituie prim termen al recidivei; termenul de reabilitare începe să curgă de la data grațierii totale sau a restului de pedeapsă și se calculează în raport de pedeapsa aplicată de către instanță, iar nu în raport de pedeapsa ce a mai rămas de executat în ipoteza unei grațieri parțiale.

Grațierea totală necondiționată face ca pedeapsa aplicată să fie considerată executată la data aplicării actului de grațiere (*grațiere postcondamnatorie*), respectiv la data rămânerii definitive a hotărârii judecătorești (*grațiere antecondamnatorie*).

⁴ Ilie Pascu, Vasile Dobrinoiu, Mihai Adrian Hotca, Ioan Chis, Mirela Gorunescu, Costică Păuna, Maxim Dobrinoiu, *op. cit.*, p. 276-277.

⁵ Mihail Udrouiu, *op. cit.*, p. 539.

Săvârșirea unei noi infracțiuni poate atrage, în condițiile legii, reținerea recidivei postexecutorii.

Grațierea parțială necondiționată poate atrage fie înlăturarea executării pedepsei (dacă restul rămas de executat este egal sau mai mic decât fracția din pedeapsă ce a fost grațiată sau dacă durata reținerii sau arestării preventive este egală ori mai mare decât fracția din pedeapsă ce nu a fost grațiată), fie numai a unei părți din aceasta.

În cazul grațierii parțiale a pedepsei, calculul fracției de pedeapsă ce trebuie executată pentru a obține liberarea condiționată se face prin raportare la pedeapsa pe care condamnatul o execută efectiv, nu la cea la care a fost condamnat de către instanță (de exemplu, prin raportare la restul de pedeapsă pe care condamnatul trebuie să îl execute în urma unei grațieri parțiale, iar nu la pedeapsa integrală aplicată de instanța de judecată); tot astfel, în ipoteza grațierii parțiale a unei părți din pedeapsă termenul de prescripție a executării pedepsei se va calcula în raport de durata părții din pedeapsă care a mai rămas de executat.

Grațierea necondiționată produce aceleași efecte ca și cea condiționată, cu mențiunea că, în situația acesteia din urmă, efectele au un caracter provizoriu, până la împlinirea termenului de încercare din actul de clemență; în cazul comiterii unei infracțiuni în termenul de încercare al grațierii condiționate este posibilă reținerea stării de recidivă postcondamnatoreie sau a pluralității intermediare, în vreme ce comiterea unei infracțiuni după intervenția grațierii necondiționate poate, eventual, atrage reținerea recidivei postexecutorii.

După grațierea pedepsei principale sau a restului de pedeapsă rămas, neexecutat, pedepsele accesorii nu se mai execută; pedeapsa complementară a interzicerii exercitării unor drepturi se va executa de la data grațierii pedepsei principale sau a restului de pedeapsă⁶.

Dacă pe parcursul executării pedepsei intervin mai multe acte de grațiere parțială, pedeapsa aplicată condamnatului se reduce succesiv.

În caz de concurs de infracțiuni, atât grațierea antecondamnatoreie, cât și grațierea (colectivă) postcondamnatoreie se va analiza în raport de fiecare dintre infracțiunile concurente; astfel, dacă unele infracțiuni intră sub incidența grațierii antecondamnatoreie, iar altele nu la aplicarea pedepsei rezultante pentru concursul de infracțiuni se vor avea în vedere doar pedepsele executabile stabilite pentru infracțiunile pentru care nu operează grațierea.

Așadar, nu se va analiza grațierea (colectivă) postcondamnatoreie prin raportare la pedeapsa rezultantă aplicată pentru infracțiunile concurente.

În situația în care, în aceeași cauză, se constată că s-a împlinit termenul de prescripție a răspunderii penale, dar și intervenția unei legi de grațiere, se va

---

⁶ F. Streteanu., D. Nițu, *Drept penal. Partea generală*, vol. I, Ed. Universul Juridic, București, 2014, p. 372.

dispune încetarea procesului penal, iar nu condamnarea inculpatului urmată de constatarea că pedeapsa aplicată a fost grațiată.

Grațierea nu are efecte asupra pedepselor complementare și a măsurilor educative neprivative de libertate (dar produce efecte cu privire la măsurile educative privative de libertate, înlăturând executarea acestora), afară de cazul în care prin actul de grațiere se dispune altfel.

Grațierea nu produce în nici un caz efecte asupra măsurilor de siguranță (indiferent de natura acestora) și asupra drepturilor persoanei vătămate (despăgubiri civile, cheltuieli judiciare)⁷.

Deseori se remarcă dificultăți în distingerea efectelor, grațierii de cele ale amnistiei; din acest motiv se impune efectuarea unor precizări:

a) cele două instituții au o natură juridică diferită: amnistia constituie o cauză care înlătură răspunderea penală, în vreme ce grațierea constituie o cauză care înlătură executarea pedepsei sau a măsurii educative privative de libertate; având în vedere aceste naturi juridice, amnistia constituie un impediment la punerea în mișcare sau exercitarea acțiunii penale, în vreme ce grațierea nu se regăsește între cauzele prevăzute de art. 16 NCPP;

b) spre deosebire de amnistie care se dispune numai prin lege organică și este numai colectivă (nu individuală) și totală (nu parțială), grațierea poate fi *individuală* (postcondamnatorie dispusă prin decret prezidențial) sau *colectivă* (antecondamnatorie sau postcondamnatorie dispusă prin lege organică), respectiv totală, parțială sau poate consta în comutarea pedepsei într-una mai ușoară;

c) amnistia antecondamnatorie care ca obiect *infracțiunea* care face obiectul procesului penal fie în cursul urmăririi penale, fie în cursul judecății, în vreme ce grațierea antecondamnatorie are ca obiect *pedeapsa sau măsura educativă privativă de libertate stabilită* pentru infracțiunea care face obiectul judecății prevăzută de legea de grațiere; astfel, în ipoteza intervenției amnistiei antecondamnatorii instanța va dispune încetarea procesului penal fără a putea aplica pedepse principale, măsuri educative (privative sau neprivative de libertate), pedepse accesorii sau pedepse complementare⁸.

d) atât amnistia postcondamnatorie, cât și grațierea postcondamnatorie presupun o pedeapsă care nu a fost executată; în schimb, amnistia postcondamnatorie înlătură atât executarea pedepsei principale, cât și a pedepselor accesorii și complementare, precum și a celorlalte consecințe ale condamnării, în vreme ce grațierea postcondamnatorie înlătură executarea pedepsei principale (care este considerată ca executată) și implicit și a pedepsei accesorii, neproducând efecte cu privire la pedeapsa complementară a interzicerii exercitării unor drepturi;

e) amnistia postcondamnatorie înlătură executarea măsurilor educative (privative sau, neprivative de libertate), în vreme ce grațierea postcondamnatorie înlă-

⁷ Mihail Udrouiu, *op. cit.*, p. 541.

⁸ F. Streteanu., D. Nițu, *op. cit.*, p. 373.

tură executarea măsurilor educative privative de libertate (dacă nu se dispune altfel prin actul de grațiere);

f) atât amnistia, cât și grațierea nu au efect asupra măsurilor de siguranță ori a drepturilor persoanei vătămate.

IV. Revocarea grațierii

Este o măsură ce se poate dispune de instanța de judecată, constând în revenirea asupra grațierii condiționate a pedepsei, în cazul în care nu este respectată condiția prevăzută de lege pe durata termenului de încercare (de pildă, ca în termen de 5 ani de la data grațierii, persoana condamnată căreia i s-a aplicat măsura de clemență să nu mai săvârșească din nou o infracțiune intenționată – în cazul infracțiunilor continue sau continuate, este suficient ca un singur act să fie realizat în acest termen).

În situația în care se revocă grațierea, în principiu, pedeapsa aplicată pentru noua infracțiune se va cumula aritmetic cu pedeapsa neexecutată a cărei grațiere a fost revocată⁹.

Concluzii

Câteva aspecte pe care le considerăm relevante, le prezentăm în cele ce urmează cu titlu de concluzii.

Astfel:

* Spre deosebire de amnistie care se dispune numai prin lege organică și este numai colectivă (nu individuală) și totală (nu parțială), reținem că grațierea poate fi *individuală* (postcondamnatorie dispusă prin decret prezidențial) sau *colectivă* (antecondamnatorie sau postcondamnatorie dispusă prin lege organică), respectiv totală, parțială sau poate consta în comutarea pedepsei într-una mai ușoară;

* Potrivit dispozițiilor art. 19 din Legea nr 546/2002 privind grațierea și procedura acordării grațierii a fost, republicată în M. Of. nr. 287, din 18 aprilie 2014, *efectele grațierii sunt cele prevăzute de Legea nr. 286/2009 privind Codul penal, cu modificările și completările ulterioare.*

* Grațierea parțială necondiționată poate atrage fie înlăturarea executării pedepsei (dacă restul rămas de executat este egal sau mai mic decât fracția din pedeapsă ce a fost grațiată sau dacă durata reținerii sau arestării preventive este egală ori mai mare decât fracția din pedeapsă ce nu a fost grațiată), fie numai a unei părți din aceasta.

* Când legea de grațiere colectivă intră în vigoare înaintea rămânerii definitive a hotărârii de condamnare, grațierea își produce efectele numai de la data rămânerii definitive a hotărârii; în acest caz, dacă procurorul constată că a fost

---

⁹ Mihail Udrouiu, *op. cit.*, p. 542.

săvârșită o infracțiune, trebuie să înceapă urmărirea penală, să pună în mișcare acțiunea penală, să dispună trimiterea în judecată a infractorului, iar instanța, după dispunerea condamnării pentru infracțiunea săvârșită, va constata că pedeapsa/măsura educativă privativă de libertate stabilită este grațiată; nu intră sub incidența legii de grațiere pedepsele stabilite, dar cu privire la care s-a dispus, amânarea aplicării acestora, această soluție de individualizare a pedepsei nefiind o soluție de condamnare.

* În situația pluralității de infracțiuni pentru care s-au aplicat pedepse ce au fost contopite, obiectul grațierii colective îl constituie pedepsele stabilite pentru fiecare dintre infracțiuni, și nu pedeapsa rezultantă; Dacă pentru unele dintre aceste pedepse este incidentă grațierea, ele vor fi descontopite, iar dacă a rămas o singură pedeapsă din pedeapsa rezultantă, care nu este grațiată, va li înlăturat și sporul eventual aplicat.

Bibliografie

Cărți, monografii, tratate

1. Bică Gheorghe (coordonator) Gheorghe Alecu, Roxana Ifrim, Denisa Popescu, Cristina Dinu, Alin Lupu, Adriana Sandu, *Drept penal. Partea generală*, Ed. Fundației România de Măine, București, 2016, Antoniu George, Costică Bulai, *Dicționar de drept penal și procedura penală*, Ed. Hamangiu, București, 2011;
2. Pascu Ilie, Vasile Dobrinoiu, Mihai Adrian Hotca, Ioan Chiș, Mirela Gorunescu, Costică Păuna, Maxim Dobrinoiu, *Noul Cod penal comentat. Partea generală*, ed. a II-a, revăzută și adăugită, Ed. Universul Juridic, București, 2014;
3. Udroi Mihail, *Drept penal. Partea generală*, ed. 3, Ed. C.H. Beck, București, 2016;
4. Streteanu F., Nițu D., *Drept penal. Partea generală*, vol. I, Ed. Universul Juridic, București, 2014;

Acte normative

5. Constituția României;
6. Noul Cod penal;
7. Noul Cod de procedură penală;
8. Legea nr. 286/2009 privind Codul penal;
9. Legea nr. 50/2006 privind aprobarea [Ordonanței Guvernului nr. 28/2005](#) pentru modificarea și completarea unor acte normative;
10. Legea nr 546/2002 privind grațierea și procedura acordării grațierii, republicată 2014;
11. Ordonanța de Urgență nr. 18/2016 pentru modificarea și completarea Legii nr. 286/2009 privind Codul penal.